

багато інноваційних центрів, що займаються лікуванням хронічних захворювань, будуть розміщуватися саме в країнах світу, що розвивається.

Таким чином, інновації є рушійною силою до сталого розвитку економіки країн світу. Розвиток інноваційних технологій дозволяє підвищити макроекономічні показники та рівень якості життя в країнах світу у майбутньому.

Література

1. Технології майбутнього. 10 інновацій, які кардинально змінять життя людства в найближчі 25 років. URL: <http://surl.li/frpgp> (дата звернення: 22.03.2023).
2. Bruno Lanvin. The World's Most Innovative Countries. URL: <http://surl.li/frpgx> (accessed March 22, 2023).
3. The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives. by Zbigniew Brzezinski. New York: Basic Books, 1997. 256 p. URL: <http://surl.li/frpha> (accessed March 22, 2023).

References

1. Technologies of the future. 10 innovations that will radically change the life of mankind in the next 25 years. URL: <http://surl.li/frpgp> (accessed March 22, 2023).
2. Bruno Lanvin. The World's Most Innovative Countries. URL: <http://surl.li/frpgx> (accessed March 22, 2023).
3. The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives. by Zbigniew Brzezinski. New York: Basic Books, 1997. 256 p. URL: <http://surl.li/frpha> (accessed March 22, 2023).

JEL Classification: G32, G33, M21

Олександра Мельникова

*к.е.н., доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

Oleksandra Melnykova

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of Business Economics
and Entrepreneurship Department, Kyiv National Economic
University named after Vadym Hetman
melnykova.oleksandra@kneu.edu.ua*

Юлія Парипа

*студентка факультету економіки та управління,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

Yuliia Parupa

*student of the Faculty of Economics and Management,
Kyiv National University of Economics named after Vadym Hetman
yuliia.parupa@kneu.ua*

ДОСЛІДЖЕННЯ АНТИКРИЗОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ БІЗНЕСУ

RESEARCH ON ANTI-CRISIS TOOLS FOR BUSINESS

Анотація. Досліджено напрями діагностики кризових явищ на підприємствах. Проаналізовано основні антикризові інструменти для бізнесу.

Abstract. Explored the directions of diagnosing crisis phenomena in enterprises. Analyzed the main anti-crisis instruments for business.

У світі бізнесу неодмінно виникають кризові ситуації, що впливають на економіку країни та фінансову стійкість підприємств. Кризові явища можуть мати різні причини, такі як еко-

номічні кризи, політичні кризи, епідемії, природні катастрофи тощо. Кризи призводять до скорочення виробництва, зменшення збуту, зростання ризиків та збитків для бізнесу. Знання та використання антикризових інструментів є важливим для будь-якого бізнесу, оскільки вони можуть допомогти зберегти фінансову стабільність та забезпечити успішне функціонування в будь-яких умовах.

Для визначення ефективних антикризових інструментів для бізнесу потрібно визначити типові прояви криз у бізнесі, розглянути основні антикризові інструменти та проаналізувати ефективність їх використання. Елементи економічної кризи на мікроекономічному рівні проявляються насамперед у масовій збитковості та низькій рентабельності виробництва, цінових і структурних диспропорціях, недостатньому рівні конкурентоспроможності, незадовільній структурі балансу на рівні підприємства, дефіциті обігових коштів, неплатоспроможності, незбалансованості відтворювальних процесів тощо [1, с. 7].

Діагностика кризових явищ є надзвичайно важливою для будь-якого підприємства, оскільки дозволяє вчасно виявляти проблеми та приймати ефективні рішення для їх подолання. Нижче наведено деякі інструменти діагностики кризи на підприємствах [1, с. 7]:

Аналіз фінансового стану підприємства. Один з найважливіших інструментів діагностики кризи — аналіз фінансового стану підприємства. Для цього необхідно проаналізувати фінансову звітність, включаючи баланс, звіт про прибутки та збитки та звіт про рух грошових коштів. Це дозволяє виявити проблеми з ліквідністю, рентабельністю та фінансовою стійкістю підприємства.

Аналіз ринку та конкурентного середовища. Іншим важливим інструментом діагностики кризи є аналіз ринку та конкурентного середовища. Це дозволяє виявити зміни в споживчих запитах, вплив конкурентів та інші фактори, що можуть вплинути на діяльність підприємства.

Аналіз управлінських процесів. Аналіз управлінських процесів дозволяє виявити слабкі місця в системі управління підприємством, такі як поганий контроль над витратами, неефективні рішення та процеси прийняття рішень.

Аналіз виробничих процесів. Аналіз виробничих процесів дозволяє виявити проблеми з якістю продукції, ефективністю виробництва та розходами на виробництво. Це може допомогти зменшити витрати та збільшити прибуток.

SWOT-аналіз. SWOT-аналіз є інструментом, який дозволяє визначити сильні та слабкі сторони підприємства, а також виявити можливості та загрози в зовнішньому середовищі. Це допомагає зрозуміти, які аспекти діяльності потребують покращення та розвитку, а також які зміни можуть вплинути на підприємство.

Аналіз дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості дозволяє виявити проблеми зі сплатою рахунків та контролювати платіжну дисципліну клієнтів і партнерів. Це може допомогти зменшити ризики невиконання та заборгованості.

Аналіз персоналу. Аналіз персоналу дозволяє виявити проблеми зі структурою та кваліфікацією персоналу, поганою мотивацією та низьким рівнем задоволеності працівників. Це допомагає зрозуміти, які аспекти роботи з персоналом потребують покращення та розвитку.

Важливо відзначити, що при діагностиці кризових явищ на підприємствах необхідно враховувати всі аспекти діяльності, а також залучати кваліфікованих фахівців, щоб забезпечити об'єктивність та ефективність діагностики та подальшої роботи над розв'язанням проблем.

Умови економічної кризи часто стають викликом для підприємств. Необхідність швидко реагувати на зміни в економічному середовищі, збільшує ризики та небезпеки, які постійно загрожують бізнесу. В таких умовах особливо важливо мати належний план дій та антикризові інструменти, які допоможуть впоратися з труднощами.

Основні антикризові інструменти для бізнесу можна розглянути на різних рівнях: стратегічному, тактичному та операційному [3; 4].

На стратегічному рівні антикризові інструменти включають:

- підвищення ефективності управління підприємством. Керівники мають забезпечити правильне планування, контроль за фінансовими ресурсами та постійний моніторинг результатів діяльності підприємства. Важливо також відповідно налаштувати комунікацію з працівниками та клієнтами;

- розробка стратегії виживання. Це означає, що підприємство повинно зробити аналіз своїх можливостей і загроз, визначити свої конкурентні переваги і ресурси, та розробити стратегію виживання, яка дозволить йому вижити у кризовій ситуації;

- диверсифікація бізнесу. Диверсифікація — це розширення асортименту продукції або послуг, розширення географії продажів або залучення нових клієнтів. Це дозволяє розширити ринок збуту та зменшити залежність від одного виду продукції чи одного ринку. Ефективне застосування саме диверсифікації діяльності підприємства передбачає досягнення запланованих цілей, зайняття лідерських позицій на новому ринку, стабілізацію прибутку, забезпечення конкурентоспроможності підприємства, можливість адаптуватись до кон'юнктури ринку, економію на масштабах виробництва, а також максимальну ефективність від управління та використання кадрового потенціалу [5, с 100]. Підприємства можуть знайти нові споживчі групи, які можуть зацікавитися їхніми продуктами або послугами, або розробити нові продукти для існуючих ринків. Ще одним важливим аспектом діяльності підприємств у кризових умовах є диверсифікація продукції та пошук нових ринків збуту;

- створення антикризової команди. Це може бути окремий підрозділ у компанії, який буде займатися розробкою та впровадженням антикризових заходів.

На тактичному рівні антикризові інструменти включають:

- прийняття рішень про скорочення витрат. Підприємства можуть зменшити витрати на рекламу та маркетинг, зменшити витрати на заробітну плату шляхом скорочення робочого часу або переводу працівників на часткову зайнятість, зменшення витрат на оренду, енергопостачання та ін.;

- залучення нових джерел фінансування. Підприємства можуть звернутися до банків, інвесторів або державних програм для отримання додаткових коштів, Це може включати приватизацію, випуск акцій або залучення інвесторів.. Не менш важливим є контроль над фінансами, планування бюджету та зменшення дебіторської заборгованості;

- розвиток маркетингової стратегії. Це може включати розвиток нових маркетингових компаній, просування нових продуктів або послуг, встановлення спеціальних пропозицій для клієнтів;

- залучення технологій та інновацій. Впровадження нових технологій може підвищити продуктивність та ефективність діяльності підприємства, зменшити витрати та підвищити якість продукції.

На операційному рівні антикризові інструменти включають:

- оптимізацію виробничих процесів. Це може включати зменшення часу виробництва, підвищення ефективності використання обладнання та інші заходи, які дозволять зменшити витрати на виробництво;

- впровадження програми контролю якості. Це може допомогти зменшити витрати на ремонт та повернення продукції клієнтам, забезпечити більш високу якість продукції та задоволення клієнтів;

- співпрацю з постачальниками. Це може допомогти зменшити витрати на закупівлю матеріалів та обладнання, а також забезпечити більш ефективну логістику та постачання матеріалів.

Найефективніші антикризові інструменти для бізнесу є комплексними, тобто включають різні заходи на різних рівнях. Для успішного подолання кризи підприємство повинно бути готовим до швидкого та ефективного реагування на зміни в зовнішньому середовищі та вживати відповідних заходів. Деякі дослідження показують, що саме комплексне впровадження

антикризових інструментів може забезпечити збільшення ефективності виробничих процесів та підвищити якість продукції, що може призвести до збільшення продажів та зниження витрат на виробництво. Також, застосування інструментів зменшення витрат може допомогти зберегти кошти на закупівлі матеріалів та обладнання, знизити витрати на управління та зберегти ресурси.

Проте, ефективність антикризових інструментів залежить не тільки від їх впровадження, але й від їх правильного застосування та моніторингу результатів. Потрібно враховувати, що кожна криза є унікальною та може вимагати різних заходів для її подолання. Тому, підприємство повинно аналізувати свою ситуацію та вживати відповідні заходи, які будуть ефективними у конкретному випадку.

Ефективність використання антикризових інструментів для бізнесу залежить від правильної стратегії та вчасного реагування на кризові явища. Найуспішніші підприємства завжди готові до кризових ситуацій і вміють ефективно користуватися антикризовими інструментами. Навіть у кризових умовах підприємства мають можливість збільшити свою конкурентоспроможність та знайти нові можливості для розвитку. Важливо розглядати кризові умови як можливість для змін та покращення бізнесу.

Отже, антикризові інструменти для бізнесу є необхідними для забезпечення стійкості та ефективності в умовах економічних труднощів. Для досягнення успіху в бізнесі необхідно ретельно аналізувати ринок і попит, вчасно реагувати на кризові явища та використовувати ефективні антикризові інструменти. Розуміння та використання антикризових інструментів для бізнесу можуть допомогти компаніям пережити труднощі та зберегти свою прибутковість у найскладніші періоди.

Література

1. Антикризове корпоративне управління: теоретичні та прикладні аспекти / С. С. Гасанов, А. М. Штангрет, Я. В. Котляревський та ін. Київ: ДННУ «Акад. фін. управління», 2012. 301 с.
2. Соловійова, І. В., Маркова, І. М. та Литвинова, О. Ю. Методичний підхід до діагностики фінансової стійкості підприємства. *Економічні науки*. 2021. № 1(38). С. 61–67.
3. Маслов, В., & Рогова, О. Антикризове управління на підприємствах малого та середнього бізнесу: теорія та практика. *Економічні науки*. 2021. 10(191). С. 104–109.
4. Шуляк, Т. (2022). Антикризове управління на підприємствах в умовах кризи: інструменти та рекомендації. *Бізнес Інформ*. 2022. № 4. С. 68–73.
5. Бояринова К. О., Панін А. С. Економічна диверсифікація як інноваційний підхід в управлінні розвитком підприємств енергетичного сектору. *Ефективна економіка*. 2021. № 10. — URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9419>. (дата звернення: 25.03.2023).

References

1. Gasanov, S. S., Shtangret, A. M., Kotliarevskiy, Y. V., et al. (2012). Anti-crisis corporate governance: theoretical and applied aspects. Kyiv: DNNPU «Acad. of Financial Management», 2012. 301 p.
2. Soloviova, I. V., Markova, I. M., & Lytvynova, O. Y. Methodical approach to diagnosing the financial stability of an enterprise. *Economic Sciences*. 2021. №1(38), 61–67.
3. Maslov, V., Rohova, O. Anti-crisis management in small and medium-sized businesses: theory and practice. *Economic Sciences*. 2021. № 10(191), 104–109.
4. Shuliak, T. (2022). Anti-crisis management in crisis conditions: tools and recommendations. *Business Inform*. 2022. № 4, 68–73.
5. Boyarynova, K. O., & Panin, A. S. (2021). Economic diversification as an innovative approach to managing the development of energy sector enterprises. *Efficient economy*. 2021. № 10. — URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9419> (accessed March 25, 2023).